

12.01.1988

DISCUSSIONOTA BETREFFENDE DE ERKENNING VAN DIPLOMA'S
EN LEERPROGRAMMA'S VOOR DE TOELATING TOT DE STAGE VAN BEDRIJFSREVISOR

1. Probleemstelling

- (1) Art. 4 van de wet van 22 juli 1953, zoals gewijzigd door de wet van 21 februari 1985 bepaalt dat voor de toelating tot de stage van bedrijfsrevisor de kandidaat houder moet zijn van een universitair diploma of een diploma van hoger onderwijs na minstens vier jaar studie, in disciplines door de Koning bepaald, ofwel voldoen aan de voorwaarden inzake diploma en/of ervaring eveneens door de Koning bepaald.

Aan dit artikel werd nog geen enkele uitvoering gegeven.

- (2) De Hoge Raad moet hierin een initiatief nemen omdat noch het I.B.R., noch het Ministerie van Nationale Opvoeding tot nu toe op dit domein initiatieven heeft genomen.

In afwachting wordt met een voorlopige regeling gewerkt, waarvan minstens zou moeten onderzocht worden of ze beantwoordt aan de wens van de wetgever. Bovendien rijst hetzelfde probleem voor het IDAC, waar eveneens erkenning van diploma's is voorzien in de wet.

2. Vroegere regeling

- (3) Onder de oude wetgeving moest de kandidaat op het einde van de stage ofwel houder zijn van diploma van licentiaat handelsingenieur of van licentiaat in de handels-, actuariële- of economische wetenschappen afgeleverd door een universiteit of een instelling van hoger onderwijs opgericht of erkend door de Staat, na minstens vier jaar studie, ofwel bij het einde van de stage houder zijn van

een ander diploma van een universiteit of van een examencommissie opgericht op grond van art. 37 van de wet van het Regentsbesluit van 31.12.1949 waaraan tenminste vier jaar studie beantwoordt ofwel houder van een diploma van een technische hogere handelsschool. Bovendien moet men slagen in het eindstageexamen ingericht door het I.B.R.

- (4) Al de andere diploma's dan de licenties handels-, actuariële- of economische wetenschappen en handelsingenieur afgeleverd na tenminste vier jaar hogere studies, met name de diploma's van de technische hogere handelsscholen moeten erkend worden door de Minister van Onderwijs en van Economische Zaken. Hierbij konden in het Koninklijk Besluit de materies van de diploma's eveneens worden vastgelegd. Bovendien moesten de technische hogere handelsscholen zelf ook erkend worden. Aldus werden een veertigtal technische scholen erkend voor het afleveren van diploma's.
- (5) De toegang tot de stage was mogelijk voor de houders van een diploma van volledig secundair onderwijs of van ieder ander getuigschrift dat toegang gaf tot een studie waarvan het diploma vereist was bij het beëindigen van de stage.
- (6) In feite organiseerde het I.B.R. een toelatingsexamen bij het begin van de stage voor alle kandidaten en bovendien ook nog een eindstageexamen. Er waren bijgevolg twee afzonderlijke toetredingsvoorwaarden : het begin en het einde stageexamen georganiseerd door het I.B.R. en het eindediploma dat wettelijk was voorgeschreven of erkend door de Koning dat moest behaald zijn voor het einde van de stage.

3. Voorlopige regeling

- (7) Door de wijziging van de wet van 21 februari 1985 werd de vereiste om het diploma te behalen verplaatst van het einde naar het begin van de stage.

Het erkenningsstelsel van de instellingen kwam te vervallen. In de plaats daarvan kwam een stelsel waarbij de Koning de "disciplines" moest bepalen voor universitaire diploma's en diploma's van universitair niveau. Er moet bij Koninklijk Besluit een volledige regeling van ervaring en diploma's worden uitgewerkt bij Koninklijk Besluit voor de lagere onderwijsniveau's. Het stagerglement dat bij besluit werd afgekondigd legde bovendien een ingangsexamen voor de stage op, met een minimumprogramma en vrijstellingen voor diploma's van universitair onderwijs.

- (8) Deze vrijstellingsregeling werd in 1987 in overleg met het I.B.R. vastgelegd. Alle afgestudeerden met een diploma van hoger onderwijs van tenminste vier jaar studie werden vrijgesteld van de theoretische proeven, voor al de vakken vermeld op het diploma met het vereiste aantal minimum uren.
- (9) Voor de lagere diploma's werd nog geen enkele regeling uitgewerkt. Alle kandidaten die houder zijn van een dergelijk diploma moeten bijgevolg het ingangsexamen voor de stage afleggen zoals dit wordt georganiseerd door het I.B.R..

4. Onderscheid in regeling

- (10) Bij het opstellen van de definitieve regeling maakt de wet een onderscheid tussen diploma's verworven na tenminste vier jaar hoger onderwijs en andere diploma's. Voor de eersten moet de Koning de disciplines nader invullen, maar bepaalt de wet zelf dat zulke diploma's volstaan voor de toegang tot de stage. Voor de tweede categorie moet de Koning de diploma's zelf en de voorwaarden van ervaring bepalen.

5. Universitaire diploma's en gelijkgestelde diploma's

- (11) Bij het bepalen van de disciplines heeft de Franstalige wetgever waarschijnlijk bedoeld diploma's van licentiaat in de rechten, in de handelwetenschappen, enz. die als zodanig door de wet zouden worden erkend. De Nederlandstalige wetgever lijkt eerder bedoeld te hebben welke materies zulke diploma's van universitair niveau dienen te bevatten om tot de stage te kunnen worden toegelaten. Uit de parlementaire documenten blijkt dat dit laatste (het bepalen van de materies die de inhoud van het diploma uitmaken) wellicht de bedoeling is geweest van de wetgever.
- (12) Uitgangspunt hierbij kunnen zijn de materies opgenomen in de VIII° Europese richtlijn, die eveneens werden overgenomen in het toegangsexamen van het stagereglement en die werden aangevuld met enkele bijkomende voorwaarden die typisch zijn voor de toestanden in België. Deze lijst zou tevens het uitgangspunt kunnen zijn voor de materies die in uitvoering van de wet bij K.B. zouden kunnen worden opgelegd.
- (13) Een eerste vraag hierbij is
- (1) of deze materies allemaal dienen gegroepeerd te worden in een specifiek diploma (bv. licentie bedrijfsrevisoraat) dat een bijkomend specialisatiediploma zou uitmaken na het behalen van het basisdiploma; in dergelijk geval zou alleen dit diploma met de door de Koning bepaalde inhoud worden erkend.
 - (2) of deze materies kunnen gegroepeerd worden in een universitair basisdiploma (bv. licentie economische wetenschappen); in dergelijk geval moet de inhoud van het diploma van iedere kandidaat geverifiëerd worden.
 - (3) of deze materies kunnen gespreid worden gedeeltelijk over een universitair basisdiploma (bv. licentie rechten) en een bijkomend specialisatie diploma (bv. licentie bedrijfsrevisoraat), zodat de twee diploma's samen het vereiste aantal materies opleveren; in dergelijk geval volstaat weer de controle van het

specialisatiediploma, maar rijst de vraag naar de overdracht van vrijstellingen voor vakken uit het basisdiploma naar het specialisatiediploma.

(4) of de materies kunnen gespreid worden over een universitair basisdiploma en bijkomende vakken die ieder afzonderlijk kunnen gevolgd en afgelegd worden (bij wijze van credit); in dergelijk geval is ook weer de verificatie van de inhoud van ieder afzonderlijk voorgelegd diploma noodzakelijk.

- (14) Een tweede vraag is of naast de lijst van vakken zoals ze in het stagereglement en de vrijstellingsregeling zijn opgenomen, een universitaire basisopleiding vereist is. Op het eerste zicht is het antwoord hier ja. M.a.w. het volstaat niet na het middelbaar onderwijs, alleen de vereiste vakken gevolgd te hebben op universitair niveau : men moet een volledige universitaire basisspreiding hebben gehad, waarvan de vereiste vakken een onderdeel of een specialisatie kunnen uitmaken.
- (15) Een derde vraag is deze naar de benaming en de inhoud der vakken. De benaming en de inhoud van de vakken in de bestaande programma's komen niet overeen met de benaming die bv. in het stagereglement voor de vrijstellingsregeling voor het hoger onderwijs van het lange type werd opgenomen. Dit betekent dat de instellingen hun programma's zullen moeten aanpassen zowel wat de benaming van de vakken, als het aantal uren betreft. De vraag is of de benamingen zoals ze thans zowel in het stagereglement als in de vrijstellingsregeling werden weerhouden pedagogisch bruikbaar zijn.
- (16) Een vierde vraag is of deze diploma's kunnen worden afgeleverd door alle universiteiten en alle instellingen van hoger onderwijs van het lange type. Dit is eerder de vraag naar de rationalisering van studierichtingen over verschillende centra. De wet van 21 februari 1985 voorziet dergelijke erkenning niet.

- (17) Een vijfde vraag is deze naar de erkenning van diploma's in andere lidstaten van de Gemeenschap. Wat de economische en auditing vakken betreft, kan mits voldoening aan de kwantitatieve minimumvereisten worden aangenomen dat zij gelijkwaardig zijn. Uitzondering dient gemaakt voor de rechtswakken en voor vakken als deontologie en de analyse van de Belgische wetgeving op de jaarrekeningen die als aanvullende vakken zouden moeten worden opgelegd.
- (18) Een zesde vraag is met welke instanties, buiten het I.B.R., Nationale Opvoeding en eventueel het I.D.A.C., deze problemen besproken moeten worden : alleen de faculteiten economie, of alle instellingen die hoger economisch onderwijs van het lange type inrichten, of een selectie van enkele instellingen.
- (19) Een zevende vraag tenslotte is of de regeling eenvormig moet zijn voor de twee gemeenschappen. Vermits de wetgeving nationaal is en de criteria van competentie eveneens, lijkt een eenvormige regeling op eerste zicht gewenst.

6. Andere (niet-universitaire) diploma's

- (20) De toestand voor alle onderwijsvormen die niet behoren tot het hoger onderwijs met tenminste vier jaar studie t.a.v. de toelating tot het beroep van bedrijfsrevisor is veel minder duidelijk.
- (21) Eerste vraag : moeten de minimumvereisten van een diploma worden opgelegd, of volstaat om het even welk diploma behaald na het middelbaar onderwijs ? Dit is vooral van belang voor de patronaatsopleiding voor zelfstandigen, waarvan het niet duidelijk is of het voor secundair onderwijs dan wel om een vorm van hoger onderwijs gaat.

- (22) Tweede vraag : moet het minimumniveau vastgelegd worden op universitair niveau, d.w.z. na tenminste vier jaar studie ? Dit is van belang voor de erkenning van het beroep in Europees verband, waar de tendens is om minstens een universitair of daarmee gelijkgestelde opleiding als voorwaarde te stellen.
- (23) Derde vraag : indien men zich naar de Europese universitaire norm zou richten, is het dan mogelijk om eventueel een driejarige opleiding na het middelbaar onderwijs te doen aanvaarden op Europees vlak als het equivalent van een universitaire opleiding ?
- (24) Vierde vraag : welk is de vereiste basisopleiding die voor het hoger onderwijs van het korte type wordt vereist ? Deze vraag is moeilijker dan bij de universitaire opleiding. Voor de universitaire opleiding kan in principe iedere universitaire opleiding worden aangenomen op voorwaarde dat de vereiste minimumvakken ofwel van die opleiding deel uitmaken, ofwel gevolgd werden in een specialisatie op universitair niveau. Bij het onderwijs van het korte type kan niet om het even welke studierichting in aanmerking worden genomen. Er moet bijgevolg een selectie worden gemaakt tussen studierichtingen van verschillende aard.
- (25) Vijfde vraag : welke zijn de ervaringsvereisten die moeten worden gesteld. Het lijkt duidelijk dat in de definitieve regeling een toegang tot de stage louter alleen op basis van ervaring moet worden uitgesloten, wanneer men zelfs voor kandidaten met universitaire diploma's een gespecialiseerde vorming eist. De vraag is welke de duur en welke de aard van de ervaring moet zijn en hoe deze gegevens moeten worden gecontroleerd.
- (26) Tenslotte rijst hier eveneens de vraag naar de gesprekpartners buiten het I.B.R., het I.D.A.C. en het Ministerie van Nationale Opvoeding, lijkt het onbegonnen werk om alle technische en gelijkgestelde instituten bij het overleg te betrekken. Een

selectie maken lijkt eveneens onmogelijk. Het overleg met de Instituten dient te gebeuren door Nationale Opvoeding dat trouwens de eventuele erkenning moet verlenen.